

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 14. kesäkuuta 2024
(OR. en)

10984/24

JAI 993
COPEN 312
DROIPEN 176
CATS 58
FREMP 298

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähtettäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Ed. asiak. nro:	10000/24
Asia:	Neuvoston päätelmät ”EU:n rikosoikeuden tulevaisuus: suositukset jatkotoimista”

Neuvosto (oikeus- ja sisäasiat) hyväksyi istunnossaan 13.–14. kesäkuuta 2024 neuvoston päätelmät ”EU:n rikosoikeuden tulevaisuus: suositukset jatkotoimista”. Neuvoston hyväksymä teksti on liitteessä.

Neuvoston päätelmät**”EU:n rikosoikeuden tulevaisuus: suositukset jatkotoimista”****Johdanto**

- a) Euroopan unionin rikosoikeuden ja sitä säätelevien periaatteiden kehittämisestä on keskusteltu useiden vuosikymmenten ajan sekä toimielimissä että akateemisten asiantuntijoiden keskuudessa¹. Keskustelut etenivät ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa. Sopimuksella otettiin käyttöön uusia oikeusperustoja EU:n rikoslainsäädännölle. Neuvosto antoi 27. marraskuuta 2009 päätelmät mallisäännöksistä, jotka ohjaavat neuvoston rikoslainsäädännöstä käymiä keskusteluja², ja komissio julkaisi vuonna 2011 tiedonannon ”Kohti EU:n kriminaalipolitiikkaa: EU:n politiikkojen tehokkaan täytäntöönpanon varmistaminen rikosoikeuden keinoin”³. Euroopan parlamentti antoi 22. toukokuuta 2012 päätöslauselman EU:n lähestymistavasta rikosoikeuteen⁴.
- b) Sen jälkeen rikosoikeuden alalla on annettu useita EU:n säädöksiä, joiden oikeusperustana ovat Lissabonin sopimuksella käyttöön otetut SEUT 82 ja 83 artikla. Näillä säädöksillä on esimerkiksi puututtu erityisen vakavaan rajatylittävään rikollisuuteen (SEUT 83 artiklan 1 kohta), otettu käyttöön toimenpiteitä EU:n politiikkojen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi (SEUT 83 artiklan 2 kohta) ja luotu rikosprosessilainsäädäntö (SEUT 82 artikla). Lisäksi Eurojust-asetus hyväksyttiin SEUT 85 artiklan nojalla, ja urauurtava Euroopan syyttäjänvirasto perustettiin SEUT 86 artiklan nojalla.

¹ Ks. esimerkiksi EU:n kriminaalipolitiikkaa koskeva manifesti vuodelta 2009 (www.crimpol.eu) ja eurooppalaista rikosprosessilainsäädäntöä koskeva manifesti vuodelta 2013 (www.zis-online.com).

² Asiak. 16542/2/09.

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A52011DC0573>

⁴ EUVL C 264 E, 13.9.2013, s. 7.

- c) Neuvosto ja parlamentti lainsäädäntövallan käyttäjinä sekä komissio ovat koko ajan pyrkineet varmistamaan rikoslainsäädännön mahdollisimman korkean laadun. Tältä osin seuraavat seikat ovat osoittautuneet erityisen merkittäviksi aineellisen rikosoikeuden kannalta:
- EU:n lainsäätäjän olisi varmistettava, että siinä noudatetaan täysimääräisesti rikosoikeuden yhteisesti sovittuja periaatteita, kuten laillisuusperiaatetta sekä periaatetta, jonka mukaan rikosoikeutta olisi käytettävä vasta viimeisenä keinona (*ultima ratio*), sekä perusoikeuksien suojelua yleensä,
 - EU:n rikoslainsäädännön sisäinen johdonmukaisuus on turvattu,
 - EU:n rikosoikeudellisissa välineissä kunnioitetaan jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä ja annetaan jäsenvaltioille riittävästi joustovaraa panna välineet täytäntöön tavalla, joka ei vaikuta kansallisen rikoslainsäädännön järjestelmään ja johdonmukaisuuteen.

Rikosprosessilainsäädännön osalta keskeisenä monialaisena tavoitteena on ollut varmistaa, että EU:n välineillä helpotetaan rikosasioissa tehtävää oikeudellista yhteistyötä kunnioittaen samalla jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä ja että ne ovat samalla yhdenmukaisia niiden velvoitteiden kanssa, joita jäsenvaltioilla on kansainvälisen oikeuden, muun muassa asiaa koskevien Euroopan neuvoston yleissopimusten, nojalla.

- d) On kuitenkin käynyt selväksi, että lainsäädäntövallan käyttäjien on vaikea varmistaa, että kaikki nämä näkökohdat otetaan järjestelmällisesti ja täysimääräisesti huomioon, koska eri politiikanaloja koskevat lukuisat ehdotukset sisältävät rikosoikeudellisia elementtejä.
- e) Tässä kahden vaalikauden välisessä siirtymässä on oikea aika käsitellä EU:n rikosoikeuden tulevaisuutta monialaisesti, jotta rikoslainsäädännön laatua voidaan parantaa.

Neuvoston päätelmät

Yleistä

1. Euroopan unionilla on velvollisuus varmistaa, että sen rikosoikeutta koskevassa toiminnassa noudatetaan alaa koskevia erityisperiaatteita, kuten legaliteettiperiaatetta ja *ultima ratio* -periaatetta, sekä SEUT 4 artiklassa vahvistettua annettua toimivaltaa ja SEU 4 ja 5 artiklassa vahvistettuja toissijaisuutta sekä suhteellisuutta koskevia yleisiä periaatteita.
2. Erityisesti rikosoikeudellisia välineitä ja säännöksiä tulisi hyväksyä vain silloin, kun se on tarpeen kyseisten välineiden ja säännösten tavoitteen saavuttamiseksi, kun tätä tavoitetta ei voida saavuttaa muilla keinoilla ja kun niille on olemassa selkeä oikeusperusta.
3. Paremmasta lainsäädännöstä tehdyn toimielinten välisen sopimuksen⁵ mukaisesti rikosoikeudellisten välineiden ja säännösten tarpeen ja asianmukaisuuden on perustuttava vahvaan näyttöön. Tämä edellyttää yleensä perusteellisia vaikutustenarviointoja.
4. EU:n rikosoikeudellisten välineiden ja säännösten ja erityisesti seuraamuksia, rikosoikeudellista vastuuta, lainkäyttövaltaa ja vanhentumisaikoja koskevien [...] säännösten on oltava selkeitä ja johdonmukaisia.
5. EU:n rikosoikeudellisten välineiden ja säännösten on kunnioitettava jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä, ja ne on laadittava siten, että jäsenvaltiot voivat panna ne täytäntöön voimassa olevassa kansallisessa rikosoikeusjärjestelmässä erityisesti heikentämättä niiden yleisen osan johdonmukaisuutta.

⁵ EUVL L 123, 12.5.2016, s. 1.

Neuvoston toimet

6. Neuvosto aloittaa edellä mainittujen mallisäännöksistä vuonna 2009 annettujen neuvoston päätelmien pohjalta työn uudistettujen EU:n rikosoikeuden mallisäännösten vahvistamiseksi erityisesti siltä osin kuin on kyse luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille määrättäviä seuraamuksia koskevista vähimmäissäännöistä, oikeushenkilöiden vastuusta, raskauttavista ja lieventävistä seikoista, yllytyksestä, avunannosta ja yrityksestä, lainkäyttövallasta, vanhentumisajoista, tehokkaiden ja oikeasuhteisten tutkintakeinojen saatavuudesta kansallisella tasolla sekä tilastotiedoista. Nämä mallisäännökset olisi sisällytettävä tulevaan EU:n lainsäädäntöön siinä määrin kuin kutakin niiden kattamaa yksittäistä aihetta katsotaan tarpeelliseksi käsitellä erityisessä säädöksessä ottaen huomioon erilaiset oikeusjärjestelmät ja -perinteet.
7. Neuvosto kehottaa lainsäädäntömenettelyyn osallistuvia EU:n toimielimiä pääsemään yhteisymmärrykseen mallisäännöksistä EU:n rikosoikeuden peruseriaatteiden pohjalta.
8. Kun niistä on sovittu, neuvosto edistää mallisäännösten käyttöä lainsäädäntötyössä, paitsi jos niistä poikkeamiseen on painavia ja perusteltuja syitä.
9. Samaan aikaan aineellista rikosoikeutta koskevien uudistettujen mallisäännösten laatimisen kanssa neuvosto jatkaa rikosoikeudellisen yhteistyön tulevaisuutta koskevia pohdintojaan.

Toimielimet

1. Neuvosto kehottaa komissiota jatkamaan ja tehostamaan toimiaan
 - varmistakseen, että kaikki ehdotukset, joihin liittyy rikosoikeudellisia elementtejä, perustuvat näyttöön siitä, että tällainen lainsäädäntö on tarpeen ja oikeasuhteista tavoitteiden saavuttamiseksi ja että sitä käytetään vasta viimeisenä keinona (*ultima ratio*),
 - laatiakseen huolellisesti valmisteltuja ja yksityiskohtaisia vaikutustenarviointeja, jotka saatetaan saataville ennen kuin ehdotuksen tarkastelu aloitetaan neuvostossa ja joissa arvioidaan myös ehdotuksen vaikutuksia perusoikeuksiin.
2. Neuvosto kehottaa komissiota ja parlamenttia ottamaan tulevissa lainsäädäntöneuvotteluissa huomioon jäsenvaltioiden tarpeen varmistaa johdonmukaisuus ja säilyttää kansallisten oikeusjärjestystensä peruseriaatteen.
3. Neuvosto kehottaa komissiota ja parlamenttia aloittamaan jäsenneilyn ja kattavan yhteisen pohdinnan kaikista EU:n rikosoikeuden tulevaisuutta koskevista näkökohdista, myös EU:n rikoslainsäädännön sisäisen johdonmukaisuuden vahvistamisesta ja sen johdonmukaisuudesta siihen läheisesti liittyvien välineiden kanssa sekä mahdollisuudesta laatia yhteisiä mallisäännöksiä.
4. Edellisessä kohdassa mainittuun jäsenneilyyn yhteiseen pohdintaan voisivat tarvittaessa osallistua myös tiedemaailma, alan toimijat ja muut ulkopuoliset asiantuntijat.